

негативним проявам у поведінці поступово приходило розуміння соціальної суті людини і бажання принести користь громаді.

3. О.А. Захаренко писав: „Школа існує для дітей, їх праці, здобуття знань, занять спортом, прилучення до чарівного світу мистецтва. Кабінети, коридори – не для інспектора, не для музейної мертвої композиції, а для постійного спілкування, справжнього дитячого і юнацького життя, для того, щоб у дітей не залишилось вільного часу. А у селі школа практично єдине місце, де їм може бути цікаво, якщо учитель фанатично відданий дитинству”[4, 5]. У с. Сахнівка школа була створена саме для дитини, для розвитку її здібностей і нахилів. І ця сутнісна відмінність призводила до сприйняття освітнього закладу і вчителів не як ворогів, а як друзів, старших наставників. В атмосфері дружби, взаємоповаги значно зростають можливості психологічного впливу на неповнолітнього правопорушника у контексті подальшого недопущення неправомірної поведінки.

4. Майже всі родини села представлені у шкільному музеї, дендропарку, а всі випускники – в маленькій „Георгіївській залі”. „Кожний з них пам’ятає, – говорить О.А. Захаренко, – якщо зрадить Батьківщину, зганьбить своїми діями школу, сім’ю, село, в якому народився і жив, стане на шлях нечесного життя, а, значить, злочинів, прізвище його назавжди буде викреслене з пам’яті нащадків, а на фотографії буде поставлений чорний хрест [5, 4]”. Жорстоко? Можливо. Але чітко і зрозуміло. Таким чином, кожен випускник виходив у світ з розумінням свого зв’язку із школою, із своїм селом. Жодного хреста немає на фотографіях випускників! Не здатні учні Сахнівської школи порушити пам’ять учителів, пам’ять школи, пам’ять села. Злочинні прояви ніколи не переможуть над цим відчуттям органічної єдності зі світлим слідом дитинства.

5. Принцип свободи у навчально-виховному процесі Авторської О.А. Захаренка загальноосвітньої школи с. Сахнівка можна виразити у двох основних формах:

– існування великої кількості доступних гуртків: картингістів, хореографічний, духової музики, авіамоделювання та багато інших. Це сприяло не лише загальному розвитку особистості, а й недопущенню вчинення неповнолітнім правопорушень;

– можливість звернутися у будь-який час до будь-якого вчителя школи за допомогою як навчального, так і особистого характеру.

Отже, у нашому дослідженні ми показали необхідність подальшого наукового розвитку і практичного застосування ідей і принципів педагогіки серця. Саме цей специфічний український напрям гуманістичної педагогічної думки здатний у повній мірі служити цілям превентивного виховання.

Література:

1. Кузьміна С. Філософія виховання за П.Юркевичем // Освіта і управління. – 1999. – №1. – С. 159-164.
2. Захаренко О.А. Виступ на Всесоюзній освітянській конференції „Боль сельского учителя” м. Москва, Росія. – 1986. / Приватний архів родини Захаренків. – п. 32.
3. Захаренко О.А. Виступ на районній освітянській конференції м. Корсунь-Шевченківський, Черкаська обл., Україна. – 1982. / Приватний архів родини Захаренків. – п. 13.
4. Захаренко О.А. Виступ на спільному засіданні АПН та Міністерства освіти СРСР м. Москва, Росія. – 1987. / Приватний архів родини Захаренків. – п.49.
5. Захаренко О.А. Виступ на педагогічних читаннях „Трудовое воспитание школьников – основа идейно-политического и нравственного становления личности” м. Свердловськ, Росія. – 1985. / Приватний архів родини Захаренків. – п.28.

УДК 371.3

Зорочкіна Т.С.

НЕУСПІШНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ПРОЦЕСУ ВІДСТАВАННЯ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлюються причини неуспішності дітей та найсуттєвіші шляхи їх подолання.

Аннотация. В статье освещаются причины неуспеваемости детей и наиболее существенные пути их преодоления.

Annotation. The article is devoted to the causes of children's poor progress in studying and the main ways of its surmounting.

Коли йде мова про труднощі дітей у навчанні – розумові здібності згадують обов'язково, усвідомлюючи їх суттєву роль успішного розв'язання навчальних і розвивальних завдань. При цьому в розумі часто схильні бачити щось вроджене, а така точка зору обеззброює. Відомо, що вроджені особливості змінювати важко, а часом й неможливо. Тут, начебто, і немає способів педагогічного впливу на дитину, але існує чимало можливостей допомогти їй досягнути певних успіхів.

Дослідники, що займаються діагностикою інтелектуального розвитку дітей, розробляють спеціальні методики для його вимірювання. Вони виділяють такі суттєві його показники: загальну обізнаність, тобто обсяг знань, якими дитина користується; сформованість мислительних операцій та їх функціонування на наочному і словесному матеріалі; наочуваність – здатність легко і швидко засвоювати знання, вміння і навички в процесі навчання [3].

Ці показники залежать один від одного, між ними існує якнайтісніший взаємозв'язок, взаємозалежність, але не тотожність.

Взаємозв'язок між знаннями та рівнем сформованості основних мислительних операцій непрямий і у різні вікові періоди різний. У дорослих людей знання є більш автономними щодо характеристики їхнього інтелекту, а в дитячому віці знання, загальна обізнаність з навколишнім світом є дуже суттєвим показником інтелектуального розвитку, тому що кожне нове знання працює на розвиток дитячого мислення. У дитинстві здобуття знань є одночасно і формуванням мислення. На нашу думку, щоб пізнати якості якихось предметів, з ними потрібно попрацювати, порівняти якості кількох предметів, знайти спільні, суттєві для кожного з них і на цій підставі згрупувати та назвати спільним словом. Зрозуміло, що це і є ланцюгом мислительних операцій, що сприяє виникненню нового знання. Отже, знання здобуваються у процесі мислення. Відома істина, що у порожній голові думки не народжуються – яскраво ілюструє роль знань у структурі інтелекту в цілому. Тому важливо, щоб у дошкільному віці, перед тим, як стане на поріг шкільного життя, дитина пройшла повноцінний шлях формування мислення, а в результаті здобула систему знань про навколишній світ та ще й вміла ними користуватися. Це означає, що дитина повинна вміти порівнювати речі, знаходити спільне і відмінне, володіти рядом простих понять і робити з цього висновки. Також у початкових класах, особливо у 1 і 2 класах, повинні продовжувати лінії дошкільного розвитку, а саме: цілісність впливу на дитину через зв'язок навчальної і позанавчальної діяльності, пріоритетність виховних завдань, цілеспрямований розвиток сенсорних умінь, вправності й координації рухів, гостроти зору, уяви, саморегуляції поведінки і загальноомовленневого розвитку [3]. Це все є основою подальшого розвитку молодшого шкільного віку.

Практика показує, що діти, які в дошкільному віці були погано підготовлені до ролі першокласника, то і в других-третьох класах недосконало володіють знаннями про навколишній світ та неспроможні виконувати елементарні мислительні операції, які, як правило, є надбанням дошкільного віку. Все це свідчить про те, що дошкільний вік дає свої відбитки на молодший шкільний вік.

Причини, які стоять за прогалинами інтелектуального розвитку дітей різні. Розглядаючи причини, почнемо з педагогічної занедбаності, бо вона, хоч і по-різному, але завжди включена в систему факторів порушення навчально-пізнавальної діяльності дітей. Зараз вона особливо дається взнаки. По-перше, чимало дошкільників не відвідують дитячий садок, де над їхнім інтелектуальним розвитком спеціально працюють вихователі. Здебільшого цим дітям не приділяють уваги і в сім'ї, не піклуються про їхнє майбутнє. На жаль, сьогодні є дуже багато сімей з низьким культурним і освітнім рівнем, які не спрямовані на роботу над розвитком дитини і не вважають за необхідне розвивати саме інтелектуальні здібності. Зрештою, має значення і помітний відплив педагогічних кадрів з дошкільних дитячих установ та зниження в цілому якості педагогічної роботи в них. Очевидно, ці фактори відіграють суттєву роль в тому, що до школи приходять дедалі більше дітей, які за рівнем інтелектуального розвитку не

готові до навчання. Адаже не всі батьки приділяють увагу дітям в галузі освіти. Вважають, що це є завданням освітніх закладів.

У школі ж, зважаючи на напружений темп навчання, велику наповнюваність класів та неоднорідність контингенту учнів за розвитком, учитель не має часу і змоги заповнити прогалини в розвитку тих, хто відстає. Тому педагогічна занедбаність продовжує наростати і в школі, поступово поглиблюючи і набуваючи глобального наслідку, а потім незворотнього характеру [1, 25].

Ми погоджуємося з думкою Н. Платонова, що час, коли навчання було простим здобуттям знань, минув і прийшов час нових технологій. У молодшому шкільному віці через спеціально побудоване навчання дитини може бути сформована здатність до самовдосконалення, саморозвитку, самопізнання. Це і являє собою систему розвитку навчання, що має чільне місце. Цінними стають не просто виконавські якості учнів, а творче мислення, здатність вирішувати практичні завдання. Згадуються слова видатного психолога ХХ століття Л. Виготського, які сьогодні звучать дуже актуально: „Що важливіше – нагодувати дитину з ложки чи навчити її їсти?” [2, 17].

З кожним роком все більше й більше переконаємося у великій цінності творчої спадщини В. Сухомлинського. Так, у книзі „Серце віддаю дітям” педагог-учений дає філософське осмислення процесу навчання та виховання дитини молодшого шкільного віку. Він наголошує на тому, що дитині треба давати змогу щодня відкривати для себе щось нове, відчувати радість, сприйняття. Розвиток розуму необхідний дитині не тільки для праці, а й для повноти духовного життя. Тому потрібно в юні роки розвивати інтелект, а знання, здобуті в цьому процесі, мають шліфуватися в продуктивній праці, дослідницькій роботі, самостійному вивченні життєвих явищ, у спробах літературної творчості [4].

Проблему неуспішності в навчанні школярів ґрунтовно досліджували відомі вчені Ю. Бабанський, В. Цетлін, М. Мурачковський. Ми погоджуємося з думкою Ю. Бабанського, який причини неуспішності учнів вбачає у слабкому розвитку мислення. Розглядав проблему неуспішності і В. Цетлін. Вона встановила такі ознаки неуспішності учня у навчанні: не читає додаткової літератури, не задає запитань щодо суті виучуваного і навіть не намагається спробувати розв'язати; не може пояснити мету виконуваної ним вправи, правило, на яке і спирався, допускає помилки в діях, плутає їх порядок, не може перевірити отриманий результат і хід роботи; не може пояснити, в чому складність завдання, скласти план розв'язання самостійно, зробити висновки; учень є пасивним і відволікається в ті моменти уроку, коли йде пошук, йому потрібні напруження думки, подолання труднощів; не реагує емоційно на успіхи і невдачі, – немає ні міміки, ні жестів. Учень не може оцінити свою роботу та не контролює себе; не може відтворити визначення понять, доведень, викласти систему понять, відійти від готового тексту, проявляючи творче мислення; не розуміє тексту, побудованого на вивченій системі понять [5].

Неуспішність не можна розглядати окремо від процесу відставання. Причини відставання у навчанні поділяють на такі групи:

- 1) недоліки фізичного та психічного розвитку: відсутність навичок навчальної праці, слабка здоров'я, нерозвинута пам'ять і мислення;
- 2) недостатній рівень вихованості: слабка сила волі, відсутність інтересу до навчання, недисциплінованість учнів, відсутність в учнів почуття обов'язку і відповідальності;
- 3) недоліки в діяльності школи: недоліки в методиці викладання, відсутність у класі атмосфери поваги до знань, байдужість і слабка підготовка вчителя, недостатня організація індивідуальної та самостійної роботи учнів;
- 4) негативний вплив атмосфери в сім'ї: негативне ставлення батьків до школи, низький матеріальний рівень життя сім'ї, відрив дітей від навчальної праці [5].

Загалом причинами неуспішності можуть бути як загальне, так і глибоке відставання з багатьох предметів і за тривалий час. Також – часткове або постійне відставання з кількох складних предметів.

У процесі подолання неуспішності загалом усувають прогалини в знаннях та навичках самостійної навчальної праці; розвивають в учнів такі пізнавальні процеси, як увагу, уяву, пам'ять, мислення; долають негативне ставлення до навчання і виховують інтерес до знань; усувають зовнішні чинники, що призвели до неуспішності. Один із шляхів подолання неуспішності – це додаткові заняття з невстигаючими учнями. Саме володіння повним

діапазоном загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів у співробітництві з учителем забезпечить успішне просування по всіх етапах навчальної діяльності.

Із самого початку організації занять з невстигаючим учнем, ми вважаємо, що украй важливо завоювати його довіру, переконати в тому, що єдиною метою занять є допомога у навчанні, і таким чином пробудити в ньому віру у власні сили, бажання працювати якнайкраще. Також потрібно враховувати, що методи і прийоми занять з такими учнями повинні бути різноманітними і водночас суто індивідуальними. В. Сухомлинський, тонко відчуючи душу дитини, в одному з розділів книги „Серце віддаю дітям” писав: „Спостерігаючи протягом багатьох років розумову працю учнів початкових класів, я переконався, що в періоди великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам’ятовування відбувається найінтенсивніше... Думка учнів початкових класів невід’ємна від почуттів і переживань. Емоційна насиченість процесу навчання, особливо сприймання навколишнього світу, – це вимога, що висувається законом розвитку дитячого мислення” [4, 46].

Подоланню неспішності сприяють орієнтування педагогічного колективу на її профілактику, диференційований підхід до учнів, концентрування уваги на вдосконаленні методики викладання складних предметів, систематичне вивчення реальних навчальних можливостей учнів, ознайомлення вчителів з методикою подолання неспішності, єдність їх дій, забезпечення внутрішньошкільного контролю за станом роботи з невстигаючими учнями.

Головним і вирішальним у запобіганні й подоланні неспішності учнів є належна підготовка вчителя до такого виду діяльності. Для цього він зобов’язаний: усвідомити державну значущість цієї проблеми, уміти встановити причини неспішності в кожному конкретному випадку. Вчитель повинен володіти методикою навчання таких учнів, виявляти терплячість, доброзичливість. І не забувати про те, що психологічні умови визначають необхідність враховувати вчителем вікових та індивідуальних особливостей дітей, закономірності процесів засвоєння навчального матеріалу [3].

Література:

1. Ілляченко Т. Хто вони – ті, що не встигають?// Початкова школа. – 1999. – №3. – С. 25-28
2. Платонова Н. Роль розвивального навчання в розвитку освіти// Сільська школа України. – 2008. – №11. – С. 17
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 томах. Т 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.
5. Цетлин В. С. Предупреждение неуспеваемости учащихся. – М.: Знание, 1989. – 77 с.

УДК 378.147

Іващенко О.А.

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Анотація. Стаття присвячена проблемі створення ефективного підручника з іноземних мов для курсантів вищих навчальних закладів МНС України.

Аннотация. Статья посвящена проблеме создания эффективного учебника по иностранному языку для курсантов высших учебных заведений МЧС Украины.

Annotation. The article is devoted to the problem of creation of effective text-book for cadets of higher educational establishments of the Ministry of Emergencies of Ukraine.

Сьогодні одним із найважливіших завдань в роботі Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи стає розширення міжнародного співробітництва. МНС активно співпрацює з різними міжнародними організаціями, з провідними іноземними центрами та фірмами, що виготовляють пожежну та аварійно-рятувальну продукцію, бере участь у міжнародних виставках, науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах, присвячених проблемам цивільного захисту та пожежної безпеки, забезпечує взаємні стажування,